

KICHIK BIZNES VA STARTAPLARNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI

Qanoatov Sh.M

Yangiqo'rg'on 2-son texnikumi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada kichik biznes va startaplarning zamonaviy iqtisodiyotdagi o'рни, ularni rivojlantirishning nazariy asoslari va amaliy strategiyalari tahlil qilinadi. Shuningdek, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, moliyalashtirish manbalari, raqamli transformatsiya jarayonlari hamda rivojlanishdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari kichik biznes subyektlari va startaplar faoliyatini samarali tashkil etish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, startap, innovatsiya, strategiya, investitsiya, raqamli iqtisodiyot, tadbirkorlik, venchur kapital

Jahon iqtisodiyotida kichik biznes va startaplar iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ular yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va iqtisodiy tizimning moslashuvchanligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznes subyektlari yalpi ichki mahsulotning sezilarli qismini shakllantiradi.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi startaplar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, global raqobat sharoitida kichik biznes subyektlari oldida yangi talablar paydo bo'lmoqda. Bu esa ularni rivojlantirish strategiyalarini ilmiy asosda ishlab chiqishni talab etadi.

Kichik biznes va startaplar rivoji masalasi ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, tadbirkorlik nazariyasi asoschilaridan biri bo'lgan Joseph Schumpeter innovatsiyalarni iqtisodiy rivojlanishning asosiy omili sifatida baholagan. Uning fikricha, yangi kombinatsiyalarni joriy etish iqtisodiy tizimni yangilaydi.

Zamonaviy tadqiqotlarda startap ekotizimi tushunchasi keng qo'llanilmoqda. Steve Blank va Eric Ries tomonidan ishlab chiqilgan "Lean Startup" yondashuvi startaplarni tezkor sinov va moslashuv orqali rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash masalalari ham ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Turli mamlakatlarda soliq imtiyozlari, grantlar va subsidiyalar orqali kichik biznesni rivojlantirish tajribalari mavjud.

Mazkur tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Tahlil va sintez usuli
- Taqqoslash metodi
- Statistik ma'lumotlarni umumlashtirish
- Empirik kuzatuvlar

Ushbu metodlar orqali kichik biznes va startaplarning rivojlanish tendensiyalari hamda ularning samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar aniqlandi.

Kichik biznes iqtisodiyotning eng muhim segmentlaridan biri bo'lib, u:

- aholi bandligini ta'minlaydi;
- ichki bozorni tovar va xizmatlar bilan to'ldiradi;
- hududiy rivojlanishga hissa qo'shadi.

Ko'plab mamlakatlarda kichik biznes yalpi ichki mahsulotning 50–60 foizini tashkil etadi.

Startaplar yangi texnologiyalar va innovatsion mahsulotlar yaratish orqali iqtisodiyotda sifat jihatidan o'zgarishlarni yuzaga keltiradi. Ular yuqori risk bilan birga yuqori daromad olish imkoniyatiga ega bo'lgan subyektlar hisoblanadi.

Innovatsiyalarni joriy etish startaplar muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biridir. Bu jarayon ilmiy tadqiqotlar natijalarini amaliyotga tatbiq etishni o'z ichiga oladi.

Raqamli texnologiyalar kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar yaratadi:

- elektron tijorat platformalari orqali savdo hajmini oshirish;
- onlayn marketing vositalari orqali mijozlarni jalb qilish;
- biznes jarayonlarini avtomatlashtirish.

Startaplarni rivojlantirishda moliyaviy resurslar hal qiluvchi ahamiyatga ega. Asosiy manbalar quyidagilar:

- venchur kapital;
- biznes farishtalar;
- kraudfunding platformalari;
- bank kreditlari.

Bozorni chuqur o'rganish va to'g'ri marketing strategiyasini tanlash muvaffaqiyatning muhim omilidir. Zamonaviy marketingda raqamli kanallar ustunlik qiladi.

Malakali kadrlar kichik biznes va startaplarning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Ta'lim va malaka oshirish dasturlari bu borada muhim ahamiyatga ega.

Kichik biznes va startaplar faoliyatida quyidagi muammolar kuzatiladi:

- moliyaviy resurslarning cheklanganligi;
- yuqori risk darajasi;
- tajriba yetishmasligi;
- infratuzilmaning rivojlanmaganligi.

Bu muammolarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv zarur.

O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. So'nggi yillarda quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda:

- soliq tizimini soddalashtirish;
- startap loyihalarni moliyalashtirish;
- biznes inkubatorlar tashkil etish;
- raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish dasturlari.

Bu islohotlar kichik biznes ulushining oshishiga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- Innovatsion infratuzilmani rivojlantirish
- Startaplar uchun moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish
- Raqamli savodxonlikni oshirish

- Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish
- Mentorlik va konsalting tizimini joriy etish

Kichik biznes va startaplar iqtisodiy o'sishning muhim omili hisoblanadi.

Ularni rivojlantirish uchun innovatsion yondashuv, raqamli texnologiyalar va samarali strategiyalarni qo'llash zarur.

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va investitsiyalarni jalb qilish orqali ushbu sohada barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Schumpeter J. "The Theory of Economic Development"
2. Ries E. "The Lean Startup"
3. Blank S. "Startup Owner's Manual"
4. OECD Small Business Reports
5. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy rivojlanish dasturlari materiallari